

- Bronwyn D., Harré R. Positioning : The Discursive Production of Selves. *Journal for the Theory of Social Behaviour*. 1990. 20 (1). 43–63.
- Bucholtz M., Hall K. Identity and Interaction: a Sociocultural Linguistic Approach. *Discourse Studies*. London : SAGE Publications, 2005. Vol 7, (4–5). P. 585–614.
- Giddens A. Modernity and Self-Identity. *Self and Society in Late Modern Age*. Stanford : Stanford University Press, 1991. 256 p.
- Jandy E. C. Charles Horton Cooley, His Life and His Social Theory. New York : Octagon Books, 1969. 319 p.
- Laitin D. D. Identity in Formation: The Russian-Speaking Populations in the Near Abroad. Cornell University Press, 1998. 418 p.
- Dr. Seuss. Horton Hears a Who. New York : Random House ; Books for Young Readers, 1990. 64 p.
- Dr. Seuss. One Fish, Two Fish, Red Fish, Blue Fish. New York : HarperCollins Children's Book, 2003. 64 p.
- Dr. Seuss. The Butter Battle Book. New York : Random House ; Books for Young Readers, 1984. 56 p.
- Dr. Seuss. The Cat in the Hat. New York : Random House, 1985. 61 p.
- Dr. Seuss. The Lorax. New York : Random House ; Books for Young Readers, 1971. 72 p.
- Dr. Seuss. The Sneetches and Other Stories. New York : HarperCollins Children's Book, 2003. 65 p.
- Pasquarelli Olivia. 60 Facts about the Wonderful World of Dr. Seuss. March 02, 2018. URL : <http://www.cbc.ca/books/60-facts-about-the-wonderful-world-of-dr-seuss-1.4557340> (accessed : June 24, 2018).
- Stryker S. Identity theory: Developments and extensions. *Self and Identity*. NY, 1986. P. 89-104.
- Stryker S., Stratham E.A., Symbolic interaction and role theory. *Handbook of social psychology*. NY., 1985. Vol. 1. P. 311–378.
- Turvey Hochman Debbie. All-Time Bestselling Children's Books. *Publishers Weekly*. 17. 12. 2001.

(Матеріал надійшов до редакції 14.07.18. Прийнято до друку 10.09.18)

УДК: 811.161.318

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2019-75-13>

ПРИХОДЬКО Г. І.

(Запорізький національний університет)

ВЗАЄМОВПЛИВ КОНТЕКСТУ І ОЦІНКИ

У статті розглянуто взаємозв'язок контексту та оцінного висловлювання. Оцінна інтерпретація обставин, предметів, речей і явищ дійсності є одним з найважливіших видів психічно-мовленнєвої діяльності в повсякденному житті особистості. Можна встановити три типи взаємозв'язку між контекстом і оцінним висловлюванням: 1) контекст впливає на оцінне висловлювання, змінюючи характер оцінки; 2) оцінне висловлювання впливає на контекст шляхом додавання оцінного складника до його структури; 3) взаємний вплив оцінного висловлювання і контексту. Особлива увага приділяється варіантам зв'язку між контекстом і оцінним висловлюванням, які можна виділити в рамках вищезгаданих типів. Підкреслюється, що прагматичний аналіз має велике значення в інтерпретації та роз'ясненні знака оцінки висловлювання. Дана стаття демонструє важливість різних семасіологічних і синтаксичних виразних засобів і стилістичних засобів у процесі інтенсифікації оцінного ефекту (позитивного чи негативного). Отримані результати підтверджують думку про те, що кореляція між оцінним висловлюванням і контекстом допомагає зрозуміти, закодовані в оцінних висловлюваннях, передумови комунікації, тобто комунікативні наміри мовця, пов'язані з його епістемічним станом.

Ключові слова: оцінка, оцінне висловлювання, контекст, прагматичний, інтерпретація, взаємовплив.

Prihodko G. I. Interconnection of the context and the evaluative utterance. The paper examines the interconnection of the context and the evaluative utterance. Evaluative interpretation of circumstances, subjects, things, and phenomena of reality is one of the most important types of mental-speech activity in everyday life of an individual. Three types of interrelation between the context and evaluative utterance can be established: 1) the context influences the evaluative utterance, changing the character of the evaluation; 2) the evaluative utterance affects the context by adding the evaluative component to its structure; 3) the mutual influence of the evaluated utterance and context. Special attention is paid to the variants of connection between the context and evaluative utterance that can be distinguished within the above mentioned types. It is stressed that pragmatic analysis is of great significance in the interpretation and explanation of the mark of evaluation of the utterance. The present article demonstrates the importance of different semasiological and syntactic expressive means and stylistic devices in the process of intensification of the evaluative effect (positive or negative). The results obtained confirm the idea that the correlation between the evaluative utterance and context helps to understand encoded in the evaluative utterances presuppositions of the communication that is the speaker's communicative intentions associated with his epistemic state.

Key words: evaluation; evaluative utterance; context; pragmatic, interpretation, interconnection.

Поняття «контекст» має на сьогодні кілька витлумачень та класифікацій його різновидів. Розрізняють вербальний і ситуативний контексти, лінгвальний і паралінгвальний, лінійний і структурний, операційний і комунікативний, фізичний і психологічний, контекст культури. Поділяють контексти на широкі й вузькі, мікро- і макроконтексти [Fedoriv, 2016, с. 1-36; Kecskes, 2013].

Наше розуміння контексту ґрунтується на його прагматичній інтерпретації, оскільки «поняття прагматичного контексту є теоретичною й когнітивною абстракцією різноманітних фізико-біологічних та інших ситуацій» [Дейк 1989, с. 19]. Прагматичний контекст дає інформацію про умови, з урахуванням яких не лише сприймається висловлювання, а й «породжує сподівання відносно ймовірних цілей учасників, а отже, відносно можливих мовленнєвих актів, які можуть бути здійснені в цій ситуації» [Дейк 1989, с. 31]. Іншими словами, прагматичний контекст, що служить для вираження смислу висловлювання в мовленні, утворюється сукупністю підпорядкованих йому контекстів: лінгвального, стилістичного, паралінгвального, ситуативного, культурного, психологічного.

Саме в межах прагматичного контексту відбувається перехід в ужитку й сприйманні висловлювання з рівня значення на рівень смислу, зокрема прагматичного. Усвідомлення цього смислу адресатом кваліфікується як розуміння висловлювання. Такий підхід до розуміння контексту є релевантним, оскільки для дослідження реалізації когнітивно-дискурсивного потенціалу оцінки необхідне знання всіх умов, за яких воно відбувається.

Що стосується оцінки, то її втілення нерозривно пов'язане із здатністю мовних одиниць набувати у процесі реалізації конотативних значень. На рівні висловлювання у процес формування оцінного смислу включається ще один важливий фактор, сформульований Г. В. Колшанським: «Будь-яке висловлювання має зміст, що відображає якісь фрагменти дійсності. Це, так би мовити, субстанціональний (онтологічний) смисл висловлювання. Проте висловлювання завжди вміщується в рамки якого-небудь комунікативного акту, де субстанціональний смисл висловлювання вступає в певні відношення зі смислами оточуючих висловлювань і одержує свою реляційну характеристику. Будь-яке висловлювання звернено наче у дві сторони: на відображувані факти й на смисл інших висловлювань» [Колшанский 1980, с. 30]. Ці факти й смисли утворюють контекст у широкому розумінні значення слова.

Майже всі лінгвісти одноставні в тому, що між оцінним висловлюванням і контекстом існує тісний зв'язок. З цього приводу Ш. Баллі писав, що «в кожній окремій ситуації і в кожному контексті мовленнєвий знак не може виявити всю сукупність своїх відтінків, у кожному випадку на перший план виступає лише один із них, і він тимчасово відтісняє решту на задній план. Виявити цю домінанту може лише оточення, контекст» [Балли 1961, с. 171].

Для актуалізації когнітивно-комунікативного потенціалу оцінки важливе значення має взаємодія лексичних одиниць з контекстом. Нерідко одиниці, нейтральні на мовному рівні, стають оцінними в контексті. Такий контекст може бути названий оцінним, оскільки тільки в його межах мовна одиниця узуально набуває оцінного значення, нормативно їй не властивого.

Метою цієї статті є розгляд контекстуальних засобів вираження когнітивно-комунікативного потенціалу оцінки та встановлення взаємовпливу контексту й оцінного висловлювання.

У процесі дослідження було встановлено три типи взаємозумовленості контексту й оцінного висловлювання:

- 1) контекст впливає на оцінне висловлювання, змінюючи характер оцінки останнього;
- 2) оцінне висловлювання впливає на контекст, додаючи оцінний компонент до його структури;
- 3) взаємовплив оцінного висловлювання й контексту.

Розглянемо механізм взаємовпливу контексту і оцінного висловлювання докладніше.

У першому типі взаємозумовленості можливі два варіанти – негативний і позитивний. У негативному контексті оцінне висловлювання, позитивне чи негативне, має

негативну конотацію. Якщо ж у словах, що входять до складу висловлювання, відсутні семи, які несуть негативну оцінку, то вони додаються в семантичну структуру слів під впливом контексту:

"Poor little rich girl", I said savagely" [Christie 1967, с. 86].

У наведеному висловлюванні лексема *little* безсумнівно є узуально оцінною, слово ж *poor* сприймається більш яскраво, по контрасту зі словом *rich*, хоча в цьому контексті воно не є його антонімом. Негативність всього контексту в цілому зумовлюється вживанням слова *savagely* (люто, грубо), яке, контрастуючи зі словом *little*, служить скоріше для вираження інтенсивності оцінки, ніж кваліфікації її характеру та сприяє появі негативно-оцінних сем у семантичній структурі слів, що складають це висловлювання.

Наведемо ще один приклад, що ілюструє вплив контексту на знак оцінки:

"How nice for you, Cindy told him with pseudo-sweetness that it isn't just dull old delegations who come to you with problems" [Hailey 1968, с. 103].

Слово *old*, яке позбавлене свого номінативного значення, служить цього разу для вираження негативної оцінки (несхвалення, глузування), що виявляється через його вживання поряд з лексемою *dull* (нудотний докучливий), яка узуально виражає останню. Додамо, що в цьому ж ключі витримано й іронічний ужиток *nice*, що підкреслюється вживанням слова *pseudo-sweetness* й множини іменника *delegations* у значенні однини.

У позитивному контексті оцінке висловлювання з нейтральною або негативною оцінкою набуває позитивної конотації, додаючи під впливом контексту до своєї семантичної структури семи оказіональної позитивної оцінки. Це відбувається внаслідок того, що деякі пейоративи у певному контексті можуть виражати протилежну оцінку завдяки своїй амбівалентності. У цих випадках дескриптивна семантична ознака слів не узгоджується з їх оцінною ознакою. Пор.:

"Listen. Listen, you little fool! You deserve a hundred lashes. Are you going to ruin things now by mindless stupid jealousy? I'm here I love you, you are my wife" [Murdoch 1974, с. 78].

У висловлюванні (3) негативно забарвлені слова *fool*, *stupid*, *jealousy* використовуються для посилення прагматичного ефекту позитивної оцінки. Це стає можливим завдяки тому, що позитивний контекст свідчить про необґрунтованість хвилювань одного з комунікантів – адресата.

У другому випадку маємо можливість виділити також два типи взаємодії контексту й оцінного висловлювання:

а) контекст (нейтральний чи позитивний) об'єднує у складі висловлювання лексеми з негативно-оцінними семами, під впливом яких контекст стає негативним:

"Opening it (the door), I beheld a handsomely ugly face, animal and engaging" [McInnes 1958, с. 71].

У цьому висловлюванні одне із слів дає об'єктивну характеристику людини (*ugly*), друге ж, виражене прислівником *handsomely*, емоційно-суб'єктивну. Сполучення подібного типу не завжди є оксюмороном у загальноприйнятому сенсі, тому що лексеми, які входять до їх складу, не обов'язково антоніми. Особливість їх як раз в тому, що слово, яким узуально виражається позитивна характеристика явища чи предмета, тут використовується для вираження негативної оцінки;

б) контекст (нейтральний чи негативний), який відображуючи позитивне значення висловлювання, подеколи здійснює сильніший вплив:

"Old friend of my father's. Said it was good to have me abroad" [Vonnegut 1952, с. 186].

Зміна оцінної перспективи відбувається під впливом загально-оцінного предиката *good*, що містить семи позитивної оцінки. Необхідно зазначити, що на зміну думки мовця про об'єкт оцінки впливає те, що інтегроване мовлення входить до складу прямої мови як оцінний компонент усього висловлювання.

У третьому випадку спостерігається взаємовплив оцінного висловлювання й контексту. Висловлювання містить апрейзори, у семантичній структурі яких наявні семи лише позитивної оцінки, й апрейзори тільки з негативно-оцінними семами. Взаємодіючи з контекстом, таке висловлювання сприяє перетворенню його на заперечний (тобто тут ніби поєднуються два перші варіанти взаємодії оцінного висловлювання й контексту):

"I left them working, the car looking disgraced and empty with the engine open and parts spread on the work bench, and went in under the shed and looked at each of the cars. They were moderately clean, a few freshly washed, the others dusty ... I looked at the tires carefully, looking for cuts or stone bruises. Everything seemed in good condition. It evidently made no difference whether I was there to look after things or not" [Hemingway 1976, с. 40].

Характеризуючи стан військової техніки, автор використовує слова як із негативною оцінкою (*disgraced, empty, dusty*), так і з позитивною (*clean, freshly, good*), які, взаємодіючи в межах контексту, зумовлюють його негативне сприйняття. Негативність цього разу підкреслюється також і останньою фразою висловлювання, яка свідчить про байдуже ставлення героя до описуваного явища.

Не можна лишити поза увагою той факт, що в цій ситуації також вирізняються варіанти. Якщо у висловленні є слова з позитивною оцінкою, а контекст несе в собі негативну, то внаслідок їхньої взаємодії відбувається послаблення негативною оцінкою контексту й позитивною оцінкою висловлювання. Цікаво те, що коли до висловлення входять слова з негативною оцінкою, а контекст передає позитивну (такі випадки трапляються, але значно рідше, ніж описані вище), то наслідок їхньої взаємодії такий самий – спостерігається послаблення обох оцінних значень.

Висновки. Проведена наукова розвідка засвідчила той факт, що існують три типи взаємодії контексту й оцінного висловлювання:

- контекст впливає на оцінне висловлювання, змінюючи характер оцінки;
- оцінне висловлення впливає на контекст, трансформуючи характер оцінки останнього;
- оцінне висловлювання й контекст здійснюють взаємовплив, причому жодна із сторін не превалує.

У перерахованих різновидах взаємодії оцінних значень висловлювання й контексту переважає вплив негативних оцінних сем. Це свідчить, що негативні семи є носіями сильнішої оцінки. У взаємодії оцінних значень висловлювання й контексту не простежується перевага одних із них, а тому в цьому разі можна говорити про їх взаємовплив. Контекстуальна реалізація оцінно модифікованих мовних одиниць є функціонально зумовленою, оскільки виникає внаслідок необхідності виконання ними певної функції у процесі комунікації. В той же час їх функціональні прояви за певних контекстуальних умов постають актуалізація закодованих в оцінних значеннях пресупозицій спілкування – комунікативних інтенцій мовця, пов'язаних з його епістемічним станом.

Вельми актуальним і **перспективним** у зв'язку з цим є вивчення когнітивних і дискурсивних факторів етнологічної оцінки з урахуванням національних стереотипів.

Література

- Балли Ш. Французская стилистика. М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1961. 181 с.
 Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация. М.: Прогресс, 1989. 312 с.
 Колшанский Г. В. Контекстная семантика. М.: Наука, 1980. 150с.
 Christie A. Endless Night. L.: Publ. by Collins, 1967. 224 p.
 Fedoriv Ya. Speaking to the global audience : A case study into the message transformation. *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*. 2016. V.I. № 2. P. 1-36.
 Hailey A. Airport. Garden City, N. Y. : Doubleday, 1968. 440 p.
 Hemingway E. A Farewell to Arms. M. : Progress Publishers, 1976. 320 p.
 Kecskes I. Intercultural Pragmatics. Oxford : Oxford University Press, 2013. 277 p.
 McInnes C. City of Spades. N. Y. : Macmillan, 1958. 255 p.

Murdoch I. The Sacred and Profane Love Machine. N. Y. : Viking Press, 1974. 374 p.
Vonnegut K. JR. Player Piano. N. Y. : Charles Scribner's Sons, 1952. 295 p.

(Матеріал надійшов до редакції 22.09.18. Прийнято до друку 15.10.18)

УДК: 811.111'373.612.2:32

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2019-75-14>

СТЕПАНОВ В. В.

(Запорізький національний університет)

МЕТАФОРИЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ *ПОЛІТИКА* (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО КОРПУСУ СОСА)

Пропонована стаття розкриває механізм метафоризації концепту ПОЛІТИКА за допомогою параметрів порядку метафоризації Н. В. Таценко: спціальності, дименсiальності, дискретності, перцептивності. Дослідження виконано на релевантному матеріалі — використано Корпус сучасної англійської мови американського варіанту (СОСА). Кожна виявлена концептуальна метафора ілюстрована відповідними прикладами із залучених корпусних ресурсів.

Ключові слова: концепт, метафоризація концепту, параметри порядку метафоризації, корпус, політика.

Stepanov V. V. Metaphorization of the POLITICS concept (on the basis of the English-language COCA corpus). The article under consideration reveals researcher's discovering a mechanism of metaphorizing the POLITICS concept through order metaphorization parameters by N. V. Tatsenko – spatial (a certain space location of an object concerning other objects), dimensional (a measuring ability of objects), discrete (presence of certain limits around objects) and perceptive (an object ability to be physically perceived by human sensory systems) parameters – to understand thanks to which final concepts POLITICS is metaphorized, that is reconsidered in the content of other structures. The research is conducted on the basis of a relevant material – a concordance of the *politics* query (1000 contexts are selected by the continuous sampling method from all 60643 results) in the Corpus of Contemporary American English (COCA) – that is further processed by the researcher to sift out unnecessary units (bibliography references, identical contexts) and analyzed to find all possible POLITICS conceptual metaphors with their subsequent sorting by the above-mentioned order metaphorization parameters with several illustrating examples from the corpus resources. Thus, the discrete parameter considers POLITICS as PLACE, which is supported by the dimensional and spatial parameter (as well as by the spatial transference being its subparameter). The latter can also produce metaphors POLITICS is PHYSICAL BODY, THING, CONTAINER, CONTENT, INTERACTION. Another way of metaphorizing the researched concept is engaging the perceptive parameter, which assists in generating metaphors POLITICS is PERCEIVING / RESEARCHING / ANALYZING / DESCRIBING / IMAGINING OBJECT. A significant importance is also hidden in the artefact parameter (a subparameter of the discrete parameter) that not only constructs the metaphor POLITICS is PRODUCT but also reconsiders POLITICS as LIVING CREATURE which can perform certain actions typical for humans: to show, move, work, govern, analyze, require, develop, etc. like people. All metaphors registered in the researched corpus sample give an opportunity to sum up what words are generally used for keeping those conceptual metaphors in the mind of American society.

Key words: concept, concept metaphorization, order metaphorization parameters, corpus, politics.

Невід'ємним складником життя людини виступає пізнавальна діяльність, у процесі якої отримані знання акумулюються у вигляді структурно упорядкованих дискретних ментальних утворень – концептів [Попова, Стернін 2007, с. 34]. Не є виключенням і засвоєння політичних відомостей, зібраних у єдиний Корпус сучасної англійської мови американського варіанту (Corpus of Contemporary American English – СОСА [<https://corpus.byu.edu/coca>]), опрацювання ресурсів якого дозволяє з'ясувати, яким чином відбувається метафоризація концепту ПОЛІТИКА у свідомості англомовної спільноти.

Метафоризація концептів, тобто розуміння сутностей одного виду крізь призму сутностей іншого виду [Лакофф, Джонсон 2004, с. 27], загалом має тривалу історію досліджень на матеріалі різних мов: концепт МРІЯ у англійській [Макаренко 2009, с. 93–98], СОВІСТЬ у польській [Зубрицкая 2010, с. 44–49], ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ у німецькій [Паульзен, Шереметьєва 2014], ОСВІТА в українській, російській, французькій, англійській [Беляєва 2008, с. 10–28] мовах тощо. Політичні події в метафоричному аспекті також піддавалися вивченню (скажімо, метафоризація концепту МАЙДАН на матеріалі німецької мови [Сгорова, Рогоза 2015, с. 98–102]), однак визначення шляхів метафоризації концепту ПОЛІТИКА на матеріалі американського варіанту англійської мови здійснюється нами вперше. У цьому полягає **актуальність** нашого дослідження.